

Diputació
Barcelona

Resum de les idees clau i conclusions

Principals conclusions del curs
Estratègies per l'èxit educatiu des de l'àmbit local

Autor: **Jordi Collet, professor de sociologia de l'educació. UVIC**
Data: **16 de novembre de 2015**

Breu resum dels elements clau de les 4 sessions del curs (7, 14, 24 i 28 d'octubre de 2015. Recinte Escola Industrial. Barcelona)

Introducció

L'èxit escolar és un fenomen familiar, comunitari i territorial. Aquesta podria ser la idea marc de tota la formació: cap de les institucions educatives (escola, família, lleure, esport, serveis socials, joventut, cultura, sanitat...) no pot socialitzar amb èxit els infants i joves sense comptar amb els altres espais i temps educatius. Aquesta sembla una idea clara per a la recerca: com més aïllades (i desregulades) estan les escoles en termes d'accés, projecte, vincle amb progenitors, amb el territori i la comunitat, etc., més fàcil és que es doni una reproducció de les desigualtats prèvies (estatus familiar). És a dir, la recerca ens mostra com si deixem que l'escola sola intenti subvertir les desigualtats de partida dels infants, aquesta no se n'acaba de sortir; el seu impacte acaba essent molt baix i en pocs casos trenca la reproducció generacional de les desigualtats. Una realitat que atempta contra el principi d'igualtat d'oportunitats per a totes les nenes, nens i joves.

Així, cada vegada tenim més clar que el territori importa: famílies, comunitat, entitats, lleure, esport, biblioteques, música, ajuntament... i sobretot importa què es fa i com es fan les coses en aquest territori en relació a allò educatiu. La perspectiva "d'acompanyament a l'escolaritat" proposada per la Diputació de Barcelona ho proposa així: cal acompanyar l'infant i la seva família, però per tal que aquest acompanyament sigui efectiu, cal que s'acompanyi també l'escola i el fora - escola, el lleure i l'esport i ... per tal que tot i tothom esdevingui un actor implicat en l'èxit escolar de *tot* l'alumnat. Especialment aquell que prové de famílies amb menys capitals i que més requereix suports, reforços i un entorn culturalment ric i accessible. Així doncs, si sabem que l'escola sola no pot garantir l'èxit de tothom, cal que el territori, amb les famílies i l'entorn, pensi, actuï i articuli una xarxa amb aquest objectiu. La recerca ens mostra com unes escoles implicades recíprocament amb totes les famílies i l'entorn per l'èxit de tothom, contextualitzades, i treballant en xarxa poden oferir una escolaritat d'èxit a tothom. Ara que sabem que el territori pot comptar molt en relació a l'èxit acadèmic de tothom, cal veure *com* es planteja la intervenció des del municipi en aquest àmbit per tal de contribuir, a través de l'acompanyament a l'escolaritat, a fer una escola i una societat més justa i benestant per a tothom.

Sessió 1. Acompanyament a l'èxit de tothom des del món local: una mica sobre el "què" i molt sobre el "com"

Plantegem en primer lloc, que més enllà del clar vincle entre èxit escolar de tothom i model educatiu territorial (des de la zonificació fins a les extraescolars, des del model de relació escola - famílies fins al rol de l'escola de música, des del plantejament de l'esport dins i fora del centre, fins al paper de les biblioteques...) el que cal veure és **com** es planteja aquesta política d'acompanyament. En aquest sentit, sembla clau començar per construir un projecte compartit, un "sentit comú" sobre la tasca educativa que es desenvolupa al territori. Per, en un segon moment, veure com podem implementar-lo d'una manera contextualitzada, en xarxa, significativa, generant empoderament dels actors, i partint de les seves (i les nostres !) capacitats.

Durant el curs, constatem que aquest treball educatiu local per l'èxit de tot l'alumnat té unes grans possibilitats si la manera de desenvolupar-lo és pertinent. Així, idees com la d'anar construint una xarxa local d'educació cada vegada més ampla; el seguiment personalitzat de tot l'alumnat al llarg de les diferents etapes i transicions educatives; posar atenció a les desigualtats d'oportunitats en els seus diferents nivells: formal i no formal, recursos, acompanyament...; fer plantejaments globals - integrals de suport educatiu innovadors i sostenibles; generar espais de trobada conjunts de persones diverses per anar compartint llenguatges, experiències, etc.; comptar amb els infants i ser conscients de la fragmentació d'espais i agents educatius que viuen al llarg de la setmana;... exemplifiquen noves maneres de fer política educativa local alineades amb l'objectiu de l'èxit educatiu de tot l'alumnat.

Sessió 2. Acompanyament a l'escolaritat: treball amb els centres

En aquesta segona sessió, ens vam centrar a veure com podíem fer que, promogut des del municipi, els centres escolars esdevinguessin un node de la xarxa educativa territorial. La primera de les grans constatacions és que, més enllà del canviant marc competencial, els territoris tenen molt a dir i a fer *amb* les escoles. Ja s'ha acabat aquella època de vincles mínims, passius, només funcionals, organitzatius i de serveis (oferta d'activitats a la ciutat/poble, manteniment...). L'aposta actual, des del marc de l'acompanyament, ja parla de la construcció activa i conjunta d'una xarxa d'agents, espais i actors educatius que treballen junts, en un pla horitzontal, per l'èxit acadèmic, educatiu, personal, social i laboral de tots els infants i joves. Així, hi ha moltes coses a fer amb les escoles. El més important és veure com

podem articular actuacions conjuntes en el marc d'un projecte compartit d'equitat i benestar per a tots els infants i llurs famílies.

Sessió 3. Acompanyament a l'escolaritat: treball amb les famílies

La recerca ens mostra la centralitat dels bagatges i els capitals familiars a l'hora de preveure els resultats acadèmics de l'alumnat. Però aquesta constatació és només el punt de partida. No una veritat immutable i determinista. Així, cada vegada més països aposten pel treball *amb* els progenitors com un dels eixos clau de qualsevol política que pretengui assolir l'èxit acadèmic per a tothom. A l'hora de plantejar aquest treball, creiem que cal evitar els plantejaments morals (bad parenting vs good parenting) i partir de com eduquen les diferents famílies (què, per a què, com...), dels seus poders, sabers i capacitats i plantejar camins equitatius cap a l'èxit escolar de tot l'alumnat. Al respecte, des dels municipis, es proposa tenir en compte alhora la diversitat i la desigualtat de les famílies a l'hora de treballar amb elles (D²). Quelcom que implica des d'uns formularis municipals que recullin la diversitat de formes familiars; fins al treball i els processos específics d'acompanyament, reconeixement i empoderament de les famílies més allunyades de la cultura escolar; passant per les aliances amb els creixents grups familiars informals de criança, alletament, consum, educació...; o el treball intergeneracional. Sense oblidar la necessitat d'acompanyar, com dèiem, als centres educatius a fer-se preguntes sobre el seu paper en la reproducció de les desigualtats educatives en relació a les famílies en temes com els deures, les sortides, l'acollida de nous infants, els currículums (no) interculturals o interclassistes, etc.

Sessió 4. Acompanyament a l'escolaritat: treball amb l'entorn o el territori importa

El territori importa per molts motius: les seves competències, la seva implicació, la seva capacitat de construir xarxes... però també perquè és un gran recurs educatiu. Moltes vegades els recursos per a l'acompanyament a l'escolaritat estan davant nostre però no els veiem. Així, zonificar millor, promoure experiències d'aprenentatge - servei, fomentar escoles comunitàries, treballar en xarxa, implicar les famílies en l'escolaritat dels infants, construir aliances amb entitats i persones del municipi... poden esdevenir estratègies clau per a l'èxit educatiu de tothom. Unes estratègies basades en uns recursos que ja hi són i que poden tenir un alt grau de sostenibilitat.

Pistes transversals

Al llarg del curs, van aparèixer algunes idees que poden esdevenir pistes de treball per a l'èxit educatiu als municipis. En primer lloc, com dèiem, semblava molt rellevant reconèixer la multitud d'iniciatives que el territori ja realitza i que sovint, per conegudes, són invisibles. A més d'ordenar tot allò que ja es fa i que acostuma a ser molt. I vinculat amb això, és important entendre que els altres municipis, experiències, tècnics/ques, entitats... també poden ser font de coneixement, d'inspiració o de suport. En segon terme, al curs ens en vam adonar que no només calia un nou *com* en relació a la manera d'implementar les polítiques (en xarxa, treballant *amb* la gent, des de les capacitats de tots els actors i no (només) des de les seves dificultats o necessitats- empoderament, etc). També ens cal una nova manera de treballar a les tècniques i tècnics municipals d'educació, serveis socials, cultura, joventut, salut... I aquest com segurament passa per una nova identitat professional en la qual el contacte quotidià amb la gent, el passar temps fora del despatx, (re)conèixer a fons l'entorn, etc. esdevé la primera prioritat. Sovint transitem la ciutat o el poble i no l'habitem, no hi estem arrelats, no el coneixem a fons, no hi estem vinculats. I amb això, els seus recursos, actors, dinàmiques, xarxes, actuacions, grups... esdevenen invisibles. Així, partint de la pregunta: qui ens falta a la xarxa educativa municipal? es proposava anar ampliant aquesta xarxa a totes les persones, espais, entitats, grups informals...que eduquen al territori i amb els que podem treballar conjuntament. D'alguna manera, es tracta de partir i d'avançar cap a un model de democràcia educativa local que treballi *amb* la gent i que eviti plantejaments clientelars com els proposats per la Nova Gestió Pública: ningú pot educar per nosaltres o sense nosaltres. En tercer lloc, l'experiència de l'Aprenentatge - Servei emergia com una de les millors estratègies per a connectar centres educatius i comunitat, alhora que es promouen altres formes "no escolars" d'aprenentatge curricular, sovint especialment pertinents per als infants més vulnerables. Finalment, ens en vam adonar que a fora del municipi hi ha altres fonts de recursos sovint poc explorats. Per una banda, la Diputació de Barcelona i els seus múltiples recursos ja tancats i la possibilitat de proposar-ne de nous *ad hoc*. I per l'altra, la Unió Europea. Malgrat la complexitat dels mateixos, sembla evident que programes com l'Horitzó 2020 o l'Erasmus +, haurien de ser un recurs emprat habitualment en els nostres municipis.

Conclusió: mirant cap al futur

L'acompanyament a l'escolaritat és un paradigma que situa el territori i les administracions locals al centre de l'educació dels infants, joves i persones adultes. Deixant enrere un posicionament basat en la idea de donar resposta només a la "competència estricta", tot allò exposat, explicat i conegut al llarg del curs, resitua el món local al cor d'una xarxa educativa

que cal construir i cal orientar. Dins d'aquest paradigma, el món local esdevé la clau i el motor en la construcció d'un projecte col·lectiu d'educació d'èxit per a tothom que treballa per acompanyar fins a la igualtat d'oportunitats real a tots els infants i joves, especialment aquells provinents d'entorns més desfavorits. I per a fer-ho, abandona postulats on només hi ha dificultats, competències limitades, adversaris, murs i topalls i engega un projecte d'equitat i benestar per a tothom (què), que es construeix d'una altra manera: a partir de dinàmiques en xarxa, d'aliances, de convenciment, de jocs de suma positiva, d'empoderament i de capital social (com).

Els reptes són majúsculs i els temps molt complexos. La crisi de model econòmic, polític i social; les retallades continuades a l'estat del benestar; la manca de recursos... fan que per al món local, aquest exercici de situar-se al centre del projecte educatiu del seu territori no sigui senzill. Però el curs ens ha ensenyat que, malgrat tots aquests problemes estructurals que sens dubte cal denunciar políticament, hi ha múltiples possibilitats de bastir xarxes educatives potents, intel·ligents i que generen impactes positius en l'escolaritat i l'educació de tot l'alumnat. La clau, hem anat repetint, està en el COM desenvolupem les nostres polítiques, relacions, aliances... . Massa sovint els actors i els recursos per bastir aquest projecte els tenim a davant, però ens costa identificar-los com a tal. Considero que aquest és el gran repte del món local actual en l'àmbit de l'acompanyament a l'escolaritat: descobrir que, mentre se segueix denunciant el desmantellament de l'estat del benestar a nivell estructural, es poden bastir projectes d'equitat i benestar per a tothom. Projectes que es basen en una xarxa entre centres educatius, ajuntament, inspecció, famílies, lleure, esports, biblioteques, cultura, joventut, serveis socials, entitats, religions, xarxes veïnals, grups informals, recursos i espais.... . Una xarxa que té un projecte, el desenvolupa, l'avalua per aprendre i millorar sempre i treballa des de l'empoderament, el vincle i l'aliança amb tots els agents per fer-lo possible i sostenible. El curs ens ha demostrat que es pot fer. I que es pot fer bé i amb resultats positius avaluats. I que es pot contribuir significativament a millorar l'escolaritat de tots els infants, especialment els més desfavorits, si el municipi lidera la xarxa local per assolir-ho. Perquè educar és transformar i transformar-nos. **Es pot fer.**